

«Хоһоон ыллыгынан»

уһуйаан оҕолоругар хоһооннор

Кирии тыл

Оҕо, ордук кыра сааһыгар бэйэтин төрөөбүт тылын эйгэтигэр ордук сайдарын, ис кыаҕа арылларын, олоххо ордук эрэллээх буоларын туһунан Аан дойдутааҕы ЮНЕСКО тэрилтэтэ ыттарбыт чинчийиилэрэ, хас биирдии омук бэйэтин олоҕун историята да, биһиги өрөспүүбүлүкэбит үөрэҕириитин бастын уопута да ону бигэргэтэр. Онон сүрүн болҕомто оҕону төрөөбүт тылынан иитиигэ-үөрэниигэ ууруллар.

Оҕону кытта сэлэргэһии төрөөбүт тылын дорҕоонун чуолкайдык санарарга, хомоҕойдук кэпсэтэргэ, санаатын сааһылаан этэргэ, кэпсиир дьобурун сайыннарыыга туһайылар.

Саха оҕото кыра эрдэбиттэн төрөөбүт буоруттан силис тардан, норуотун тылын барҕа баайын, өбүгэтин үтүө үгэһин чахчы баарынан этигэр ингэринэн, амырах сүрэҕин, мындыр өйүн, уран тарбаҕын утумнаан, сахалыы куттаах-сүрдээх дьонуннаах киһи буола улаатара билинни кэм ирдэбилэ буолла.

Саха тыла сайдарын туһугар лоскуй улэбиттэн оскуола иннинээҕи саастаах оҕолорго анаан айбыт хоһооннорбун уһуйааным оҕолоругар билиһиннэрэбин, үөрэтэбин, хоһоон күрэхтэригэр кытыннарабын.

«Хоһоонум ыллыгынан» диэн сахалыы төрөөбүт ийэ тылынан хоһуйуллубут уһуйааннар оҕолоругар аналлаах хоһооннорум хомуурунньугун билиһиннэрэбин.

Бу хоһоон хомуурунньугун иитээччилэр, төрөппүттэр, устудьуоннар 4-7 саастаах оҕолорго хоһоону билиһиннэрэргэ, үөрэтэргэ, өйгө аахтара үөрэтэргэ туһаныахтарын сөп.

Бүлүүтэҕи “Сардаана” оҕо уһуаанын иитээччитэ

Тимофеева Ольга Михайловна

Үтүө киһи

Үтүө киһи буолан

Көмөлөһөн биэрдэргин,

Кими баҕар үөрдүөбүн

Махтал тылын истиэҕин.

Үтүө киһи буолан

Үлэни таптыыр буолларгын,

Дьонун махтал тылларын

Өрүү истэр буолуоҕун.

Үтүө киһи буолан
Иллээх, көрдөөх буолларгын,
Элбэх оҕо, доҕор-атас
Убаастыаҕа энигин.

Көмүс күһүн

Саһарбыт, сандаарбыт
Көмүсчээн хартыына
Ойуулаан, дьүһүннээн
Кэрэҕин даҕаны.

Күһүннү күлүмнэс
Сиздэрэй оноһуу,
Үөрүүннэн толорон
Астыккын даҕаны.

Ол курдук айылҕа
Дьэрэкээн көстүүтэ
Дьыл кэммин аайытын
Ураты даҕаны.

Дойдубут барахсан
Күһүннү көстүүтэ
Налыйан наскыйан
Күндүгүн даҕаны.

Саас ынырда

Ону мин ылынным
Таһырдыа табыстым.
Хайа, добоор!
Таһырдыа сылайбыт,
Салгына миннийбит.

Күн уотун сылаана
Хаарбытын ууларан,
Сарайтан таммахтар
Таммалыыр тыастара
Чурулуу ылыылар.

Чагыл кун сырдыга
Харахпын саататта.

Халтараан сыырбыттан
Сырылаан түһэртэн
Отой да, отой да
Хал буолан көрбөппүн.
Миигинниин оҕолоор
Сырылаан түһүөххэ!
Оонньоохха, күлүөххэ
Дуоһуйуу ылахха.

Кыһын

Кырыа кыһын, тымныы кыһын
Дбылын кэмин тута кэллэ.
Халын хаары бүрүнэн
Хара сириҥ үллүйдэ.

Уһун кыһын устата
Аны сааһы кэтэһэн,
Утуйдулар үөн-көйүүр
Уонна эһэ баппаҕай.

Маҕан суорҕан тэлгэнэн
Ойуур иһэ сып сырдык.
Тымныы ыраас салгыҥна
Бурҕачыйда мин тыһыным.

Тымныы оҕонньор

Кырыа тымныы оҕонньор

Миэхэ бэлэх онороор,

Баҕа санаам бастына

Туолуо этэ оччоҕо.

Кырыа тымныы оҕонньор

Мин эмиэ бэлэхтээхпин.

Ырыа, хоһоон үнкүүлээх

Кэтэһэбин бу күнү.

Саҥа Дьылбыт буоларын

Күнүн ахсын ааҕабын.

Үөрүү-көтүү аргыстаах

Бэлэх тутан үөрүөхпүн.

Кэтэһиилээх Саҥа Дьыл!

Инньэлээх харыйачаан

Киирэн кэллэ биһи дьиэҕэ.

Ону биһиги киэргэттибит,

Бйаатыбыт шаариктары.

Саҥа Дьыл, Саҥа Дьыл

Кэтэһиилээх Саҥа Дьыл!

Араас өгнөөх уоттара

Чыпчылыыа оонньооннор,

Оҕолору угуйан

Бэйэтин тула муста.

Саҥа Дьыл, Саҥа Дьыл

Кэтэһиилээх Саҥа Дьыл!

Инньэлээх харыйачаан

Бэлэх бөҕө саһарбыт.

Хас биирдии оҕоҕо

Бэлэмнээбит кэһиитин.

Саҥа Дьыл, Саҥа Дьыл

Кэтэһиилээх Саҥа Дьыл!

Дьыл ыйдара

Биир икки, биир икки
Дьылбыт ыйа уон икки.
Бастакыннан тохсунньу,
Иккиһинэн олунньу,
Үсүһүнэн кулун тутар,
Төрдүһүнэн муус устар,
Бэсиһинэн ыам ыйа,
Алтыһынан бэс ыйа,
Сэттиһинэн от ыйа,
Ахсыһынан атырдыах ыйа,
Тохсуһунан балаҕан ыйа,
Онуһунан алтынньы,
Уон биирис сэттинньи,
Уон иккис ахсынньы,
Дьэ, ити курдук,
Биир икки, биир икки
Дьылбыт ыйа уон икки!

Истин доҕор

Истин доҕор дьиннээх доҕор

Баар буолуоҕа эн аттыгар.

Бастакыннан көмөлөһүө

Уунан биэриэ илиитин.

Истин доҕор дьиннээх доҕор

Атыттартан адьас атын.

Чугас, сылаас сыһыана

Ыга кууһуо энигин.

Истин доҕор дьиннээх доҕор

Баар эбит аттыгар.

Ким доҕордоох, ол дьоллоох

Мээнэбэ этиллибэт ээ доҕоор!

Мин детсаатым

Оџо аймах мустар сирэ	Манна бааллар ооньуурдар,
Детсаат буолар доџоттоор.	Сиздэрэй ойуулаах кинигэлэр,
Сарсыардаттан тэринэн,	Ырыа, ооньуу эгэлгэтэ,
Үлэ гынан онгостон,	Инэмтэлээх ас арааһа.
Үөрэн-көтөн, хааман-сиимэн	Элбэххэ үөрэтэр, такайар
Тийэн кэллим детсааппар.	Күннэтэ мин күндү детсаатым!

Орой мэник уолаттар

Мэник-тэник уолаттар	Орой мэник уолаттар
Сарсыардаттан саџалаан,	Сүүрэ-көтө сылдьаннар,
Киирэн-тахсан сыбыытаан	Иннилэрин көрбөккө
Ойон-тэбэн эрэллэр.	Түөрэ көтөн ааһаллар.

Ойор тэбэр уолаттар
Наһаалааман эһиги,
Ону-маны сууларан
Күөрү-ланкы ытыман!

Саха Ньургун уолаттара

Саха Ньургун уолаттара	Саха Ньургун уолаттара
Эр санаалаах эрэттэр,	Бигэ тыллаах эрэттэр,
Сымса, сыты сырыылаах	Кыайы-хотуу туттуулаах
Эр бэртэрэ буолаллар.	Ис кыахтаах буолаллар.

Саха Ньургун уолаттара
Хоодуот хоһуун эрэттэр,
Ийэ дойду туһугар
Дурда хаһха буолаллар.

Куобах

Уһун кулгаах куобағы
Бары да куттуулар.
Ол курдук куобахчаан
Куотартан атаға
Сылайары билиммэт.

Тоҕо да куттуулар
Барахсан куобағы.
Кини эмиэ дьаарбайдын,
Бэйэтин тыатыгар,
Бэйэтин сиригэр.

Ол да иһин айылҕа
Кинини харыстаан,
Дьүһүнүн бодотун,
Дьыл кэмин дьүөрэлээн
Уларытан истэҕэ.

Саһылыкаан

Саарба сагынньахтаах
Саһылыкаан эдьийбит
Күрүн тыаны кэринэн
Ас булан аһаары,
Көп түүлээх кутуругун
Курбачыта оонньоон,
Эрийэ-буруйа хаамта.

Ол курдук сүүрэлээн,
Сыты ыраахтан билэн,
Чуордук истэн чугаһаан,
Сытыы харахтара хатанан,
Саспыт күүдээҕи булан
Сиэн-аһаан кэбистэ.

Бүлүү эбэ

Ыллыыр кумах үктэллээх.
Бүлүү эбэм биэрэгэр,
Кэлэн көрөн турабын,
Сааскы муус барыытын.

Чуумпу күнгэ иһиллэр
Мууһун тыаһа лынкынаан.
Аһа бара тураллар,
Бөлөх-бөлөх муустара.

Аны кэлэн көрөрбөр,
Өрүс мууһа барыһы.

Бүлүү эбэм устунан,
Айан суола арыллыа.

Үтүө күн

Үүммүт үтүө сарсыардаҕа
Эрдэ туран эрчиллэн,
Тэтимнээхтик хамсанан,
Чэбдигирин, чэлгийин.

Үүммүт үтүө күннэ
Ырыа-тойук аргыстанан,
Сүүрүү-көтүү үктэллэнэн,
Оонньоон күнү атаарын.

Үүммүт үтүө кизһэҕэ
Иллээх дьиэ кэргэннэ,
Элбэх санга сонуну
Ирэ-хоро кэпсэтин.

Ийэ барахсан

Күннэ тэннээх мичээрдээх,
Өрүү миэхэ кыһаллар,
Таптыыр, сыллыыр, бүөбөйдиир,
Ийэм, ийэм барахсан!

Кини куруук түбүктээх,
Чэгиэн – чэбдик буоларбар
Ыраас танас кэтэрдэр,
Минньигэс ас астыыр.

Остуоруйа, кэпсээн ааҕар
Ону тэнэ оонньоһор.
Миигин мэлдьи үөрэтэр
Үтүө киһи буоларбар!

Саас кэллэ

Саас кэллэ, саас кэллэ
Таһырдыа сылыйда.
Саас кэллэ, саас кэллэ
Үөрүүнү аҕалла!

Күн уотун сылааһа
Салгыны сымнатта.
Күн уотун сылааһа
Хаарбытын ууларда!

Үчүгэй да кэмнэр
Бу тийэн кэллилэр.

Көрүдүөс ооньбуулар

Күн ахсын күүтэллэр!

Самаан сайын

Самаан сайын, ахтар кэммит	Ардах түстэ, оппут үүннэ
Түптэ сыттаах, чээлэй оттоох,	Бырдах бэйдие барда мээнэ,
Сайа охсон тийэн кэллэн	Оччут охсор үүммүт отун
Күммүт тыган чабылыйда.	Сүөһү кыыстыыр аһылыгын.

Оҕо аймах бокуой булан
Ууга, күөлгэ умсар, харбыыр,
Күнү быһа ооньбуур, үөрэр
Сүүрэр-көтөр улаатар.

Саас кэлиитэ

Сааскы кэм кэлиитин	Күннэтэ таһырдыа
Олус да күүттүбүт,	Сылыдар сылыар,
Уһаабыт күннэрин	Сандаара сырдаан
Уруйдаан көрсөбүт.	Ымсыырдар, угуйар

Көрүн эрэ, оҕолоор,
Хайдах курдук кэрэтиэн,
Сандал сааспыт кэлиитэ,
Чабыл сырдык көстүүтэ.

Тапталлаах Бүлүүм

Таптыыр Бүлүүм сириттэн	Кэрэ көстүү дьүһүннээх
Ордук сири билбэппин,	
Ыллыыр кумах кытыллаах,	Атын сиртэн кэллэххэ,

Ахтылғаннаах куоратым,

Үөрэ көрсөр айхаллаан.

Өссө эбии кизркэйэн,

Таптыыр Бүлүүм куоратын

Тупсарыабын, харыстыабын

Сайды суолун батыһан

Улэлиэбин, хамсыабын!